

Aan de leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en
Werkgelegenheid in de Tweede Kamer

cc. Minister C.E.G. Van Gennip, Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Minister C.J. Schouten, Armoedebeleid, Participatie en
Pensioenen

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Datum 11 februari 2022
Betreft Brief VluchtelingenWerk Nederland t.b.v. het Hoofdlijnendebat Sociale
Zaken en Werkgelegenheid 17 februari 2022
Ons kenmerk O.2.2.22-018.EL

Geachte woordvoerders integratiebeleid,

Tijdens het Hoofdlijnendebat Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 17 februari a.s. spreekt u met de ministers van Sociale zaken en Werkgelegenheid en voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen over de 'Hoofdlijnenbrief' met daarin een eerste uitwerking van het coalitieakkoord op de betreffende beleidsterreinen. Voor deze plannen wil VluchtelingenWerk Nederland u graag de volgende input meegeven.

VluchtelingenWerk is blij met het streven van de nieuwe coalitie naar een overheid die oog heeft voor de menselijke maat, begrijpelijk is, bereikbaar en aanspreekbaar door inwoners. Ook de erkenning dat voor een succesvolle integratie sprake moet zijn van wederkerigheid spreekt ons aan. Het [coalitieakkoord](#) bevat naar onze mening goede voorstellen om vluchtelingen sneller en beter te laten integreren. Het is zaak dat deze veelbelovende woorden de komende regeerperiode in praktijk worden gebracht. Waar mogelijk wil VluchtelingenWerk hieraan graag een bijdrage leveren.

1. Integratie en inburgering (p. 26-27)

Taalles 'vanaf dag één' en (vrijwilligers)werk

Uit het coalitieakkoord: *"Kansrijke asielzoekers krijgen vanaf dag één les in de Nederlandse taal en we maken het makkelijker (vrijwilligers)werk te verrichten"*. Dit is een zeer verstandig besluit. Het is van groot belang dat asielzoekers al vanaf dag één na aankomst de Nederlandse taal kunnen leren en mee kunnen doen, door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk te doen of cursussen te volgen. In een [analyse](#) van het op statushouders gerichte beleid concludeert het SCP dat een korte en actieve opvangperiode het integratieproces bevordert. De weg tussen die beleidsintentie en de dagelijkse realiteit is echter nog lang. De afgelopen jaren heeft het vaak ontbroken aan een zinvolle invulling van de vaak te lange wachttijd in de asielopvang. Met als gevolg dat gemeenten (na huisvesting) moeten beginnen met het activeren van vluchtelingen die bij aankomst in Nederland juist zeer gemotiveerd waren om mee te doen.

Professionele taallessen voor kansrijke asielzoekers zijn sinds een aantal jaren beperkt mogelijk en niet 'vanaf dag één'. Alle kansrijke asielzoekers zouden in alle gevallen, op alle locaties en 'vanaf dag één' van dit aanbod gebruik moeten kunnen maken. We pleiten daarom voor het actualiseren van dit beleid, zowel wat betreft de doelgroep 'kansrijke asielzoekers' (welke nationaliteiten het betreft) als het aantal lessen (gezien de lange wachttijden) als ook wanneer en op welke locaties dit aanbod beschikbaar is (gezien het grote aantal noodopvanglocaties).

Tijdige start van inburgering

"Om ervoor te zorgen dat inburgeringsplichtigen vanaf het begin kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving, is het belangrijk dat zij zo snel mogelijk beginnen met de inburgering." Dit is één van de uitgangspunten van de nieuwe inburgeringswet¹. Het idee is dat gemeenten de inburgering van vluchtelingen, zoveel mogelijk in de asielopvang laten beginnen. De opvanglocatie ligt echter meestal op te grote afstand van de toekomstige woonplaats. Dat betekent dat gemeenten in de praktijk toch vaak wachten met inburgering totdat de vluchteling in een gemeente is gehuisvest.

Uit de hiervoor genoemde analyse van het SCP blijkt dat hoe korter de opvangperiode en hoe zinvoller de tijdsbesteding in de opvang, des te beter de beheersing van het Nederlands en des te gunstiger de arbeidsmarktpositie na de opvang. Van groot belang is dat er sprake is van samenhang in het beleid rond vluchtelingen, want vluchtelingen verblijven steeds langer in de opvang: eerst als asielzoeker en daarna met een verblijfsvergunning wachtend op huisvesting in een gemeente. Voor een tijdige start van de inburgering is de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid daarom sterk afhankelijk van collega-bewindspersonen. Van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid voor een snellere afhandeling van de asielaanvraag en structurele en kleinschalige opvang verspreid over heel Nederland en van de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voor snelle uitplaatsing naar passende woonruimte in een gemeente. In een recent opgestelde [visie](#) (van o.a. VNG, COA, en de betrokken ministeries) wordt deze noodzaak van samenhangend vluchtelingenbeleid eveneens benadrukt. Zij pleiten voor een integrale aanpak in de opvang van asielzoekers tot en met de huisvesting en integratie van statushouders.

Gezien het aantoonbare belang van een tijdige start met inburgering voor de participatie en verdere integratie hopen we dat de minister een actieve rol wil spelen om dit daadwerkelijk te realiseren en hierbij de genoemde visie als uitgangspunt neemt.

Het bevorderen van integratie en inburgering

Uit het coalitieakkoord: *"Om de integratie en inburgering van nieuwkomers te bevorderen, gaan we door met de nieuwe inburgeringswet"*. Volgens het SCP² zijn in het coalitieakkoord voor inburgering betere inrichtingskeuzes gemaakt en past het gehanteerde mensbeeld (niet alleen zelfredzaamheid, maar ook het bieden van ondersteuning) beter bij de doelgroep, maar zal veel afhangen van de uitvoering. Daarbij is

¹ Zie 35 483, nr. 3 [Memorie van Toelichting](#), Regels over inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering 20.) onder 1.2.3. Tijdige start.

² Publicatie SCP: 'Reflectie op het coalitieakkoord 2021-2025 vanuit het burgerperspectief' op pag. 12. Zie: <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/01/10/reflectie-op-het-coalitieakkoord-2021-2025-vanuit-het-burgerperspectief>

veel gelegen aan gemeenten die nu aan zet zijn. Niet gezegd is dat die nu al voldoende uitgerust zijn om deze nieuwe taak op zich te nemen, aldus het SCP. Ook VluchtelingenWerk is van mening dat de nieuwe inburgeringswet een grote verbetering betekent, maar we delen de zorg van het SCP over de uitvoering door gemeenten.

In de uitvoering valt ons inziens nog het nodige werk te verrichten. Zo is de inkoop van onderwijsroute nog niet gereed en zijn er problemen bij het 'ontzorgen'. De uitvoering en doelgroep van het ontzorgen zou moeten worden aangepast, zodat gemeenten niet verplicht zijn om zelfs zelfredzame vluchtelingen te ontzorgen. Het is een ingewikkelde wet die veel vraagt van (de deskundigheid en inzet van) gemeenten, maar door de krappe budgetten en de vele sanctiebepalingen staat het gewenste maatwerk in de uitvoering onder druk. We hopen dat de minister de uitvoering nauwkeurig zal volgen, zodat waar nodig snel en effectief kan worden bijgestuurd. Het stelsel moet 'lerend en adaptief' worden, maar dat gaat niet vanzelf. Zoals uit ons rapport '[Web van wantrouwen](#)' blijkt moeten ook bij inburgering de lessen uit de toeslagenaffaire in praktijk worden gebracht. Na invoering van de vorige inburgeringswet uit 2013 vond VluchtelingenWerk (bij zowel de Kamer als het ministerie) lange tijd geen enkel gehoor voor de door ons gesignaleerde knelpunten bij inburgering en de bevindingen uit ons [onderzoek](#) '*Inburgerings-beleid meer obstakel dan stimulans voor integratie*'. Veel later werden deze pas (h)erkend zowel in de wetsevaluatie als door de Kamer en minister Koolmees. Organisaties zoals VluchtelingenWerk en inburgeraars zelf kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een lerend stelsel, mits de signalen serieus worden genomen.

Hoe wil de minister een 'lerend en adaptief stelsel' vormgeven en welke rol ziet ze hierbij voor organisaties zoals VluchtelingenWerk en voor inburgeraars zelf?

Inburgeraars die onder de vorige inburgeringswet (zullen) vallen, behoeven de komende jaren nog speciale aandacht. Voor hen blijft tot zeker 2027 (of nog langer) extra ondersteuning van gemeenten noodzakelijk om onder deze wet aan de inburgeringsplicht te kunnen voldoen. Opleiding en werk zijn cruciaal in het integratieproces. Wij zijn van mening dat voor maatwerkopleidingen en een snelle toeleiding tot werk meer aandacht nodig is, ook als vluchtelingen hun inburgering reeds hebben voltooid en nog geen betaald werk hebben. Het is daarom van groot belang dat uitvoering gegeven wordt aan de [Werkagenda Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt \(VIA\)](#). Wat ons betreft moet deze werkagenda opleveren dat de talenten van vluchtelingen daadwerkelijk worden benut.

Hoe wil de minister stimuleren dat zoveel mogelijk inburgeraars onder de vorige inburgeringswet aan hun inburgeringsplicht kunnen voldoen en hoe wil de minister uitvoering geven aan de genoemde werkagenda VIA?

Taaleis naturalisatie

Uit het coalitieakkoord: *"Het kabinet gaat hiertoe de mogelijkheden tot maatwerk verkennen, in lijn met het maatwerk bij de taaleis inburgering."* We zijn blij dat het nieuwe kabinet inziet dat van mensen niet het onmogelijke mag worden gevraagd en dat daarom wordt gekeken of bij naturalisatie – net als bij inburgering – rekening kan worden gehouden met individuele capaciteiten en mogelijkheden. Vluchtelingen en hun gezinsleden moeten zo spoedig mogelijk kunnen naturaliseren zonder dat zij met onmogelijke eisen worden geconfronteerd. Het verbaast ons echter dat het kabinet denkt dat hiervoor eerst nog

onderzoek nodig is. In het huidige 'Besluit naturalisatietoets' bestaat de mogelijkheid tot maatwerk immers al. Onder de voorwaarden wordt hierin verwezen naar de taaleisen uit de diverse inburgeringswetten of naar het voldoen aan deze inburgeringseisen. Zo kunnen ook de eisen uit de Wet inburgering 2021 vrij eenvoudig worden toegevoegd, zoals onlangs ook is gebeurd bij de taaleisen voor sterker verblijfsrecht in het [Vreemdelingenbesluit](#).

Waarom acht het kabinet onderzoek naar maatwerk bij naturalisatie nodig, waar bestaat dit onderzoek uit en wanneer zal het plaatsvinden?

Maatschappelijke initiatieven

Uit het coalitieakkoord: *"Via vrijwilligersnetwerken en jongeren die hun maatschappelijke diensttijd vervullen, koppelen we nieuwkomers aan een 'maatje' om hen kennis te laten maken met de Nederlandse samenleving"*. VluchtelingenWerk ziet hierbij goede mogelijkheden tot samenwerking voor initiatieven zoals ons project ['Wake up your mind'](#). Hierin brengen we Nederlandse jongeren en jongeren met een vluchtelingachtergrond met elkaar in contact, in het kader van de Maatschappelijke Diensttijd. Tijdens dit project komen jongeren tussen de 17 en 27 jaar wekelijks bij elkaar om samen maatschappelijke impact te maken. Gelijkaardigheid staat voorop. Jongeren bedenken samen een activiteit waar ze naar toe werken. Denk aan vloggen over het leven in een azc, koken met buurtbewoners of een sportdag organiseren. De jongeren worden begeleid door VluchtelingenWerk en nemen deel aan aanvullende workshops. Jongeren kunnen momenteel in 15 gemeenten deelnemen aan dit project, maar wellicht kan het aantal gemeenten in samenwerking met het ministerie van SZW worden uitgebreid?

Ziet de minister mogelijkheden voor samenwerking met geschikte projecten zoals het ['Wake up your mind'](#) project van VluchtelingenWerk?

2. Armoede en schulden (p. 23-24)

Uit het coalitieakkoord: *"Ook pakken we armoede en schulden verder aan."* en *"We herijken elke vier jaar het sociaal minimum om vast te stellen of dit toereikend is om van te leven en mee te doen in de samenleving"*. Vluchtelingen die na aankomst in Nederland niet meteen kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt zouden verzekerd moeten zijn van voldoende inkomen om rond te kunnen komen. Uit onderzoek blijkt echter telkens weer dat om verklaarbare redenen³ hun inkomenspositie slechter is dan van andere groepen. Uit de recente [Wijkmonitor](#) van het 'Kennisplatform Inclusie en Samenleven': *"Het is bekend dat statushouders een groot risico lopen om in problematische schulden te geraken. Veel statushouders starten met schulden."* De positie van vluchtelingen is echt anders, omdat zij vrijwel altijd in de bijstand starten, terwijl dit voor anderen juist een laatste vangnet is.

Kinderen van vluchtelingen hebben de grootste kans om op te groeien in armoede, met name kinderen met een Syrische of een Eritrese achtergrond (respectievelijk 77% en 64% is arm)⁴. En oudere vluchtelingen krijgen te maken met een onvolledige AOW, omdat ze

---

³ Vluchtelingen hebben in de eerste jaren van hun verblijf in Nederland geen financiële buffer en juist in deze periode spreken ze nog nauwelijks Nederlands en hebben zij extra uitgaven, zoals bijvoorbeeld voor de inrichting van hun eerste woonruimte in Nederland, gezinshereniging, kosten inburgering, eigen bijdrage advocatuur, vertaling van en leges voor documenten.

⁴ Volgens SCP en CBS in het rapport ['Kansrijk armoedebeleid'](#) (18-6-2020), (p.65)

pas op latere leeftijd naar Nederland zijn gekomen. Van de vluchtelingen die eenmaal aan het werk zijn heeft 73% deeltijd werk en 84% een tijdelijk contract⁵. Hun arbeidsmarktpositie is niet stabiel en het inkomen uit arbeid is vaak lager dan de uitkering. Dit maakt hun situatie kwetsbaar en de coronacrisis heeft dit verergerd.

Vluchtelingen zijn vaak afhankelijk van aanvullende regelingen en potjes, die moeilijk te vinden zijn, per gemeente verschillen en het stelsel erg ingewikkeld maken. Daarnaast zorgen de toeslagen voor grote problemen bij het 'ontzorgen' omdat deze later en soms ten onrechte worden uitgekeerd (en teruggevorderd). Een effectieve manier om armoede te verminderen is de bijstandsuitkering te verhogen. Het niveau van de bijstand moet zodanig zijn dat vluchtelingen niet in langdurige armoede hoeven te leven. Als het kabinet schulden en armoede wil aanpakken, zou ze dus inderdaad moeten beginnen met het verhogen van het bestaansminimum. In hun rapport 'Kansrijk armoedebeleid'⁶ uit 2020 waarschuwen het SCP en CBS dat de kans op armoede onder bijstandsgerechtigden na 2021 fors zal toenemen. Op korte termijn moet het minimumloon daarom fors omhoog en daarmee ook de bijstand die eraan gekoppeld is. Het bijstandsniveau is voor veel vluchtelingen e.a. simpelweg te laag en met de huidige inflatie en stijgende energieprijzen zal hun situatie verder verslechteren. We vrezen dat de pas vanaf 2024 voorgestelde 7,5% stijging van het minimumloon onvoldoende zal compenseren voor het koopkrachtverlies en het niet of nauwelijks gestegen niveau van de bijstandsuitkeringen. Ook als de bijstand netto met 7,5% stijgt, blijft die lager dan de AOW-uitkering, terwijl mensen in de bijstand (zeker met kinderen) waarschijnlijk meer kosten maken.

Financiële prikkels – zoals een lage bijstandsuitkering – bevorderen niet dat vluchtelingen sneller werk vinden. Dit is een achterhaalde aanname: de armoede en stress die dit veroorzaakt verslechteren de gezondheid en maken het juist moeilijker om op zoek te gaan naar werk⁷. Naast dat werk zorgt voor een dagbesteding en sociale contacten, willen vluchtelingen zich nuttig voelen en graag een bijdrage leveren aan de maatschappij. Het [cohortonderzoek Asiel en Integratie 2021](#) van het CBS laat zien dat het een kwestie is van lange adem: vluchtelingen blijken met het toenemen van de verblijfsduur in Nederland, steeds minder afhankelijk van een bijstandsuitkering te zijn.

Is de minister bereid haast te maken met het herijken van het sociaal minimum en tot die tijd mensen in de bijstand te compenseren voor de stijgende kosten?
--

Wij hopen dat u onze suggesties kunt gebruiken in het debat. Voor vragen of een toelichting zijn we uiteraard beschikbaar.

Met vriendelijke groet,

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland

⁵ SCP, cohort statushouders dat sinds 2014 een vergunning heeft gekregen, [cijfers eerste helft 2020](#) (p.17)

⁶ Zie voetnoot 5 (p.8)

⁷ WRR [Weten is nog geen doen – een realistisch perspectief op redzaamheid](#) (2017)